

Een app in plaats van je paspoort

Hoe ver is Nederland daarvan verwijderd?

23-03-2021 • 16:26 Door [Stephan Vegelien](#) Tweakers.net

<https://tweakers.net/reviews/8748/all/waar-staat-nederland-in-de-zoektocht-naar-een-digitaal-identiteitsbewijs.html>

Het is een lang gekoesterde droom voor veel techliefhebbers: je kunnen identificeren met je smartphone. Maar dan wel op een veilige en privacyvriendelijke manier. Een visiebrief van voormalig staatssecretaris Raymond Knops van Binnenlandse Zaken brengt die toekomst een stapje dichterbij voor Nederland. Het is aan het komende kabinet om die visie werkelijkheid te maken. De vraag blijft: wanneer krijgen we een digitaal paspoort? Die vraag is niet zo makkelijk te beantwoorden. Toch is Nederland verder in de realisatie dan de meesten zullen denken.

Wat doet een identiteitsbewijs?

Allereerst is het goed om te snappen wat de functie van een identiteitsbewijs is, want die is driedig. Dat betekent dat het niet zo makkelijk is om één app ontwikkelen als digitale tegenhanger van een ID-kaart of paspoort. Vanzelfsprekend is er de functie van identificatie, dus het vaststellen van iemands identiteit. De overheid geeft hiervoor een identiteitsbewijs en een burgerservicenummer uit. Die twee zijn gekoppeld aan gegevens in de basisregistratie persoonsgegevens, of BRP.

Die gegevens bepalen wie iemand is in de ogen van de overheid: daarin staat de naam, geslacht en BSN van een persoon. Maar ook gegevens over ouders, nationaliteit, huwelijk of geregistreerd partnerschap, verblijfplaats, kinderen, gegevens over reisdocumenten, wanneer deze uitgegeven is en tot wanneer deze geldig is. In plaats van dat iemand al die gegevens elke keer moet overleggen, volstaat een identiteitsbewijs en BSN, die gekoppeld zijn aan de BRP.

Het identiteitsbewijs en burgerservicenummer dient ook een tweede functie: authenticatie. Dus is iemand echt wie hij of zij zegt dat-ie is? Dit is voor dagelijks gebruik de belangrijkste functie van een identiteitsbewijs. Een paspoort of identiteitsbewijs heeft allerlei zichtbare en onzichtbare verificatiemiddelen om aan te tonen dat dat identiteitsbewijs echt is, dat de foto klopt en de persoon die zich identificeert echt de persoon is die hij of zij claimt. Dit soort waarborgen moeten ook in een app zitten, om nuttig te zijn.

De derde functie van een identiteitsbewijs is autorisatie. Is de persoon die zich identificeert bevoegd? Mag deze bijvoorbeeld gegevens inzien en wijzigen, mag deze belastingaangifte doen en heeft deze toegang tot een bepaalde dienst of locatie? Digitale autorisatie met je smartphone kan al. Met de app van DigiD is dat voor veel overheidsdiensten al mogelijk.

Scannen identiteitsbewijs

Houd het identiteitsbewijs tegen de achterkant van de smartphone.

De visie van Knops: een digitale bronidentiteit

Het ontwikkelen van een digitaal paspoort is niet het ontwikkelen van enkel een app. Daar zit een heel ecosysteem achter van het digitaal opslaan en uitlezen van privacygevoelige informatie. Daarom begint de visie van een digitaal paspoort in de basis volgens Knops met een centraal idee: de digitale bronidentiteit. En dat idee heeft hij samengesteld met inzichten van allerlei overheidspartijen, zoals Logius, de organisatie achter DigiD en de Rijksdienst voor Identiteitsgegevens.

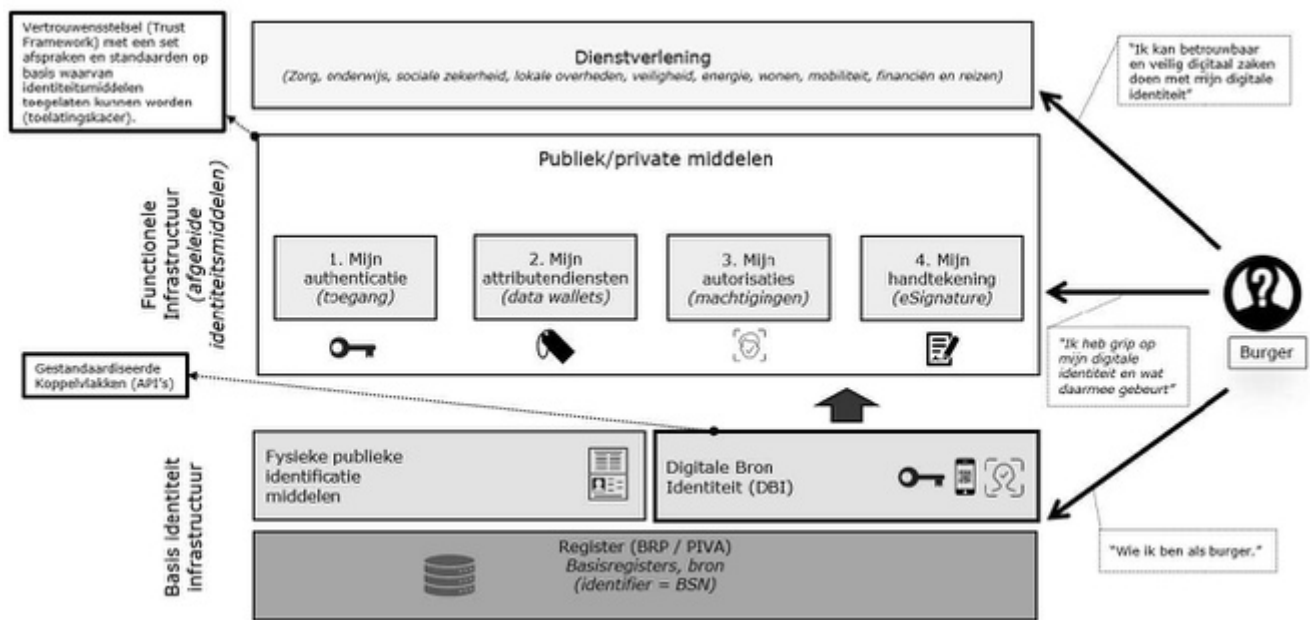

Staatssecretaris Raymond Knops. Foto:

Rijksoverheid

Het idee van de digitale bronidentiteit is dat er één gezaghebbende bron is, de overheid, die een digitale identiteit voor burgers vaststelt en registreert. Alle burgers krijgen één digitale bronidentiteit, net als dat iedereen één burgerservicenummer heeft. Die bronidentiteit is meer dan wat nu bijvoorbeeld DigiD is. Dat is een manier om in te loggen op verschillende overheidssites, maar het is enkel dat: een authenticatiemiddel. De digitale bronidentiteit gaat verder en moet alle rollen vervullen die een fysiek identiteitsbewijs ook vervult.

Op dit moment zijn er verschillende gegevens die op internet kunnen helpen vaststellen wie je bent, zoals je naam, geboortedatum, adres, je BSN, rekeningnummer, KvK-nummer of telefoonnummer. Maar ook je vingerafdruk of gezicht, de diploma's en certificaten die je hebt en bijvoorbeeld bankafschriften. De overheid moet gaan fungeren als gezaghebbende bron en als beheerder van jouw digitale identiteit.

Zo ziet de staatssecretaris de rol van de digitale bronidentiteit voor zich. Bron: Kamerbrief

Die digitale identiteit moet iedereen kunnen gebruiken in het publieke en private domein. Dus vanuit een digitale bronidentiteit kan bijvoorbeeld een digitale inlog voor overheidssites afgeleid worden, zoals nu DigiD doet. En er kan een digitaal reisbewijs op gebaseerd worden, zodat je kunt reizen met bijvoorbeeld enkel een QR-code op je mobiel. Door de digitale bronidentiteit is het niet meer nodig om je paspoort te scannen of je ID-kaart bij je te hebben. Een burger heeft alleen die digitale bronidentiteit nodig.

Het moet ook een manier zijn om zaken te doen met banken, verzekeraars en andere commerciële instanties waar je nu over het algemeen veel informatie achter moet laten om te bewijzen wie je bent. Een partij moet bij de overheid kunnen aankloppen om te bevestigen dat jij bent wie je online zegt te zijn. Omdat de overheid jouw identiteit vaststelt en jouw digitale bronidentiteit beheert, zorgt zij voor het vertrouwen dat nodig is bij een digitale transactie. Dus in plaats van dat je een kopie van je paspoort moet inleveren bij een werkgever, bij de bank of je rijbewijs bij het kopen van een auto, gebruik je je digitale bronidentiteit en zien zij enkel een afgeleide daarvan.

Wordt IRMA het digitale paspoort?

Op dit moment is dat waar de overheid staat: er is een idee voor een centraal geregelde digitale bronidentiteit. Dat idee is nog niet verder uitgewerkt en wordt ook nog niet ingezet. Niet zo gek ook, want de visiebrief van de staatssecretaris werd een aantal weken voor de verkiezingen gepubliceerd. Dat wil niet zeggen dat er niet al nagedacht of geëxperimenteerd wordt voor praktische toepassingen van een digitaal identiteitsbewijs. Zo zijn er in verschillende gemeenten proeven met de app IRMA, wordt er over de grens gekeken naar België en experimenteert de Rijksdienst voor Identiteitsgegevens met een vID, of virtueel identiteitsbewijs.

Wanneer we het hebben over een app die als vervanger kan dienen van onze identiteitskaart of paspoort, dan hebben we het vooral over een digitaal ID waarmee we ons kunnen identificeren en authenticeren en die dus volgens de visie van Knops gebruik maakt van die digitale bronidentiteit. Het meest voor de hand liggende praktijkvoorbeeld van zo'n app is de app IRMA, of I Reveal My Attributes, ontwikkeld door de stichting Privacy By Design, domeinbeheerder SIDN en computeronderzoekers van de Radboud Universiteit Nijmegen.

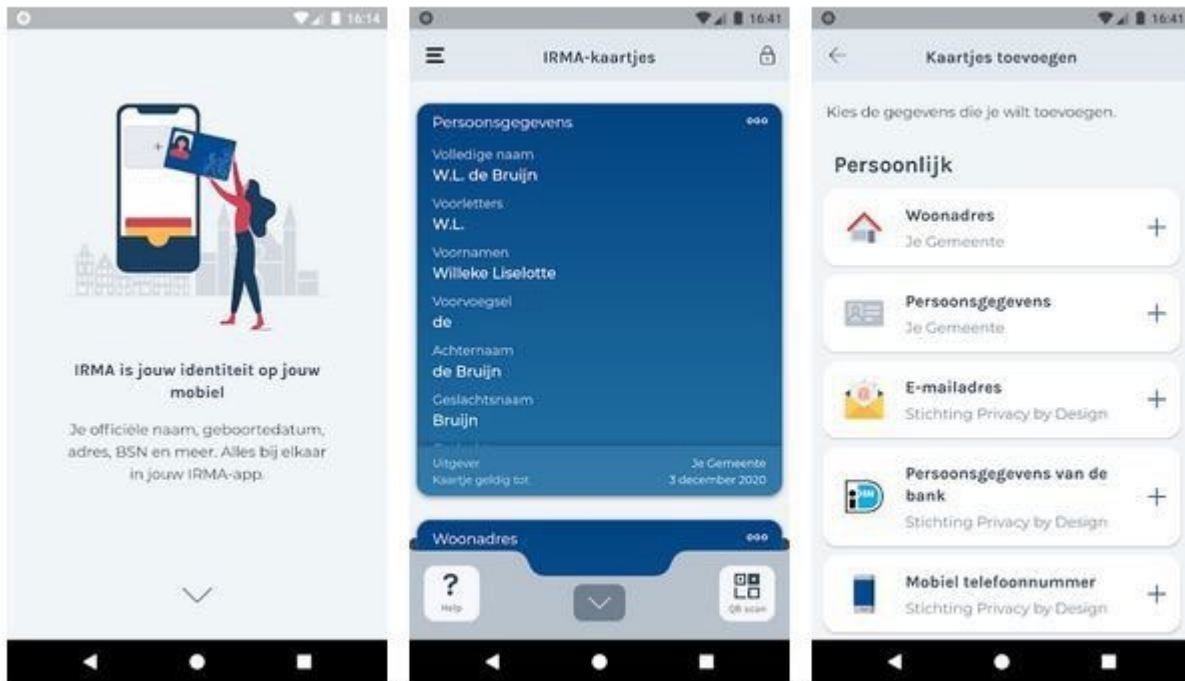
IRMA wordt in een aantal gemeenten gebruikt om je digitaal te identificeren en kan volgens bedenker Bart Jacobs, hoogleraar Security, Privacy and Identity van de Radboud Universiteit Nijmegen, vrij eenvoudig landelijk ingezet worden als digitaal paspoort. Het idee achter IRMA is dat gebruikers zich kunnen authenticeren, zonder hierbij allerlei persoonsgegevens te delen. In plaats daarvan gebruiken burgers attributen, of die specifieke stukjes persoonsgegevens die nodig zijn voor bepaalde identificatie.

In Amsterdam, Haarlem, Almere, Leiden, Nijmegen en Groningen wordt IRMA nu al in meer of mindere mate ingezet. Zo werkt Groningen aan een proef waarin IRMA gebruikt wordt als identificatiemiddel voor een platform rond burgerparticipatie, waarbij burgers gemeentelijke budgetten mogen verdelen. Dat wil zeggen dat die gemeenten met IRMA werken voor het delen van persoonsgegevens die nodig zijn om iemand te kunnen identificeren en te authenticeren. Ook wordt deze gebruikt door artsen, voor codes voor Algemeen GegevensBeheer, of AGB, en studenten die hun gegevens vanuit SURFcontext en eduGAIN ophalen met IRMA. Daarmee dient de app dus als derde rol van een identiteitsbewijs: het kan gebruikt worden om artsen en studenten te autoriseren.

Dat IRMA werkt is bewezen. Het systeem heeft al 30.000 geregistreerde gebruikers en ook de KvK is met IRMA aan het experimenteren. Maar dat wil niet zeggen dat de app klaar is om landelijk ingezet te worden. Tot voor kort was de app vrij omslachtig en niet gebruiksvriendelijk. In 2020 is deze een stuk gebruiksvriendelijker geworden [met een nieuw uiterlijk](#) en met inzet door de gemeente Amsterdam, maar nog steeds valt daar veel te winnen.

Veel van het gedachtegoed van de IRMA-app is terug te vinden in het visiedocument van Knops. Net als met IRMA, moet het uiteindelijke systeem beperken tot hoeveel data partijen toegang krijgen: zij krijgen alleen toegang tot attributen, of afgeleiden van de bronidentiteit, genoeg om te

bevestigen wie je bent. En net als de ontwikkelaars van IRMA belooft Knops dat een digitaal identiteitsbewijs alleen ontworpen kan worden volgens het *privacy by design*-principe en dat deze open source moet worden ontwikkeld.

Voorbeeld van de IRMA-app met persoonsgegevens en bankgegevens

Wat dat betreft lijkt IRMA de ideale oplossing voor de overheid. Het werkt, het is opensourcesoftware, er wordt al jaren aan gewerkt en ook belangrijk: de app is gratis. Maar ondanks dat Jacobs al jaren probeert de overheid te overtuigen van het nut van IRMA, staat die nog niet te trappelen om IRMA landelijk door te voeren als digitaal paspoort. De overheid gelooft in eerlijke concurrentie dus zal het niet met de makers van IRMA in zee gaan, zonder anderen een eerlijke kans te geven. Er komt een 'toelatingskader', zodat alle partijen die dat willen een app kunnen maken, deze getoetst wordt en daarna kan worden ingezet.

Bovendien zijn er nog wat praktische hobbels voor IRMA. Het belangrijkste obstakel voor IRMA om als volledig digitaal paspoort gebruikt te worden, is dat op dit moment alleen DigiD gebruikt kan worden door de overheid voor inloggen, buiten pilots en experimenten om. Daar komt binnenkort verandering in. "De gemeente Amsterdam maakt het binnenkort mogelijk om IRMA te gebruiken om bij de overheid in te loggen", legt Jacobs uit. Ook de aanstaande Wet Digitale Overheid maakt dat in de toekomst makkelijker, waardoor de deur opengezet wordt voor andere apps en dus ook voor IRMA.

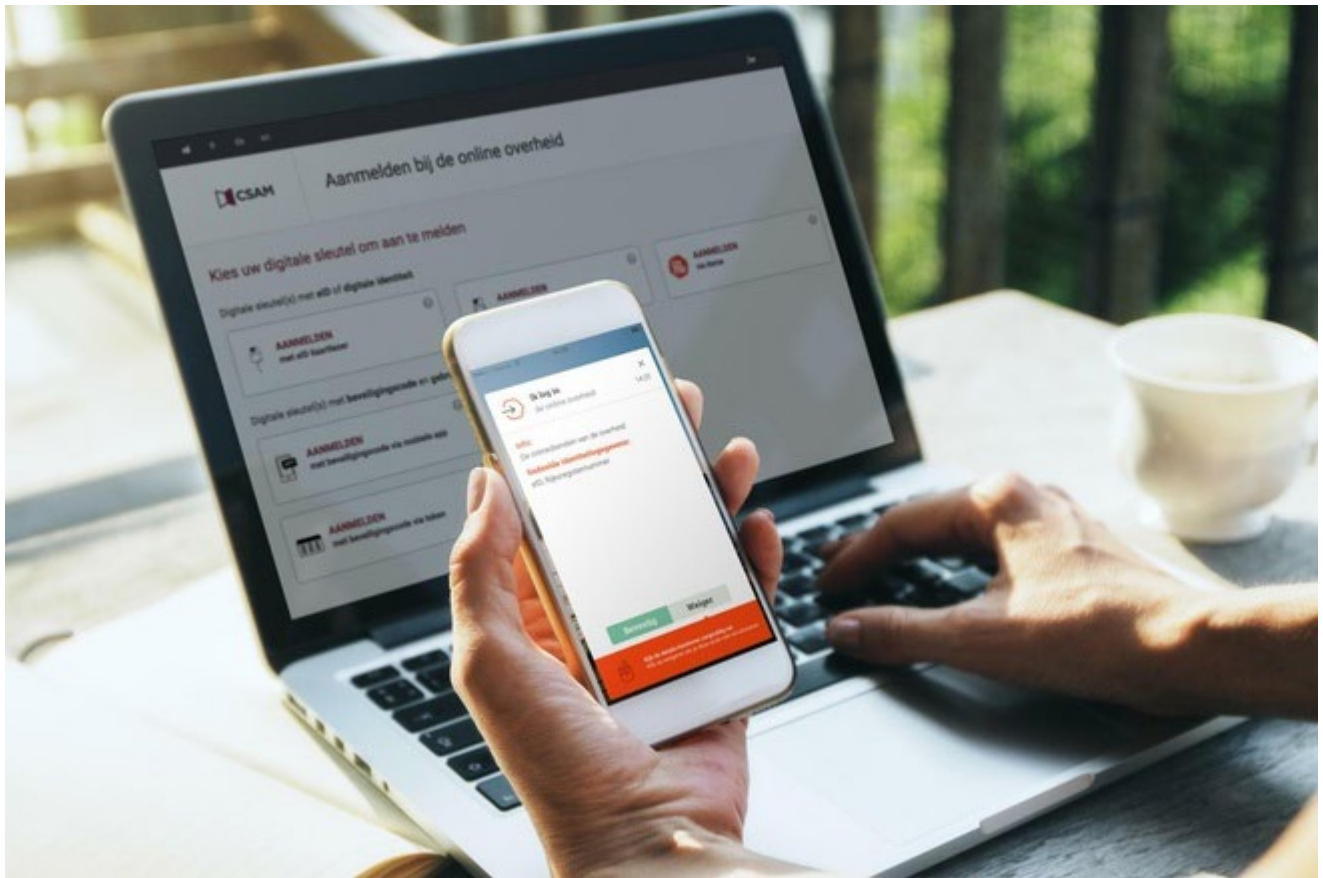
Een andere hobbel is dat de app geen pasfoto's verwerkt. "De technische ondersteuning is er, maar de overheid heeft geen database waar pasfoto's opgeslagen worden, die IRMA kan raadplegen", zegt Jacobs. "Dus hoe los je dat op? Moeten gebruikers zelf een pasfoto uploaden? Dan zijn ze allemaal verschillend. Of moet dit uitgelezen worden uit het paspoort? Dan ben je afhankelijk van NFC dat niet op elke telefoon goed werkt. Een andere manier is iedereen langs

een gemeentebalie sturen voor een pasfoto, maar dat is ook een hele operatie. Het probleem is organisatorisch en uiteindelijk zal elke app die als digitaal paspoort moet dienen, dat probleem hebben."

Alternatieven: Itsme, vID en iDIN

IRMA is niet de enige app die gebruikt wordt om een rol van het fysieke paspoort te vervangen. Zo werkt België met [de app Itsme](#) en het bedrijf achter de app wil deze ook graag naar Nederland brengen. Met die app kunnen Belgen onder andere inloggen bij de overheid, bij banken en verzekeraars. De app kan gebruikt worden voor het delen van identiteitsgegevens, voor het bevestigen van betalingen en voor het digitaal ondertekenen van belangrijke documenten.

De app is op het eerste oog een goede kandidaat om als digitaal identiteitsbewijs in Nederland ingezet te worden. Gebruikers kunnen met de app hun identiteit aantonen, transacties bevestigen en inloggen met één wachtwoord. En de app werkt niet alleen digitaal, maar ook in de fysieke wereld. Gebruikers maken een Itsme-account aan, koppelen hun telefoonnummer aan hun account en kunnen met een vijfcijferige code inloggen en documenten tekenen op websites die Itsme ondersteunen.

Bovendien wordt Itsme al een aantal jaren ondersteund door de Belgische overheid. In februari werd die ondersteuning nogmaals [verlengd voor de komende drie jaar](#). De app werd in 2017

bedacht door vier Belgische banken, Belfius, BNP Paribas Fortis, ING en KBC, en drie telecombedrijven, Orange Belgium, Proximus en Telenet. De app is bovendien in 2019 erkend volgens de Europese eIDAS-regelgeving. Inmiddels gebruikt zo'n 30 procent van de Belgen de app en werkt deze naast voor België, ook voor Luxemburg. En de app moet ook naar Nederland [komen dit jaar](#).

Itsme is niet onomstreden. Zo is de app niet open source ontwikkeld, waardoor er veel onduidelijk is over de app en krijgen de makers in België centraal een kopie van de BRP-gegevens van alle Belgen. Om fraude te voorkomen logt de app elke inlog bij elke dienst die Itsme gebruikt, waardoor het bedrijf achter Itsme in feite van alle gebruikers weet waar deze inloggen.

Van eID naar vID

In 2013 lag er een redelijk uitgewerkt plan voor een digitaal identiteitsbewijs, eID. Dat moest een digitaal paspoort worden dat net als IRMA werkte met attributes, dus afgeleiden van persoonlijke gegevens en met een pseudo-identiteit, zodat het moeilijker zou zijn om gevoelige informatie uit de app te halen. Dat plan sneuvelde in de Tweede Kamer, onder andere door druk van grote marktpartijen. Elementen van dat oorspronkelijke plan bestaan nog wel, eHerkenning voor ondernemers en iDIN. Ook ontstond in de periode na eID DigiD, zoals we dat nu kennen.

Al die systemen hebben beperkte inzet. DigiD is wel een middel om online in te loggen, maar het is geen volledig digitaal paspoort. Zelfs niet met de recente verdere integratie van de fysieke ID-kaart, die nu te scannen is voor tweefactorauthenticatie zodat privacygevoeligere gegevens kunnen worden ingezien en aangepast. En omdat DigiD is gebaseerd op het BSN, kan het niet gebruikt worden door private partijen voor inloggen.

Sinds begin 2016 experimenteert de Rijksdienst voor Identiteitsgegevens wel met een nieuw digitaal identiteitsbewijs, vID. "Onderzoek naar dat vID is bijna afgerond", legt Michiel van der Veen, directeur Innovatie en Ontwikkeling bij de RVIG. In dat onderzoek kijkt de RVIG hoe een digitaal identiteitsbewijs ingezet kan worden in de fysieke wereld, zodat deze verder kan komen dan bijvoorbeeld DigiD. In testopstellingen hebben ze gekeken naar check-in en grenscontrole met een vID, naar leeftijdscontrole in een webshop en het gebruiken van een vID op een smartphone voor het identificeren op straat.

Zo'n vID moet ervoor kunnen zorgen dat je je kunt identificeren met je smartphone, zoals je telefoon nu ook gebruikt kan worden voor betalen. De ontwikkeling van het vID is nog niet zo ver dat het een praktische uitwerking heeft. Er is nog geen app ontwikkeld, het is enkel nog een fictief systeem. Dat komt vooral omdat het inzetten van een digitaal identiteitsbewijs zo omvangrijk is en vanwege de eerdergenoemde wettelijke beperkingen op het digitaal verwerken van persoonsgegevens zolang er nog geen Wet Digitale Overheid is.

"Voor reizen moet dat vID werken in lijn met plannen van de International Civil Aviation Organisation, ICAO voor een *digital travel credential*, dus een digitaal reisbewijs, om je te kunnen identificeren moet het werken volgens de Wet op Identificatieplicht", legt Van der Veen uit. "Omdat het om een digitaal middel zijn, moet de ontwikkeling in lijn zijn met de Wet

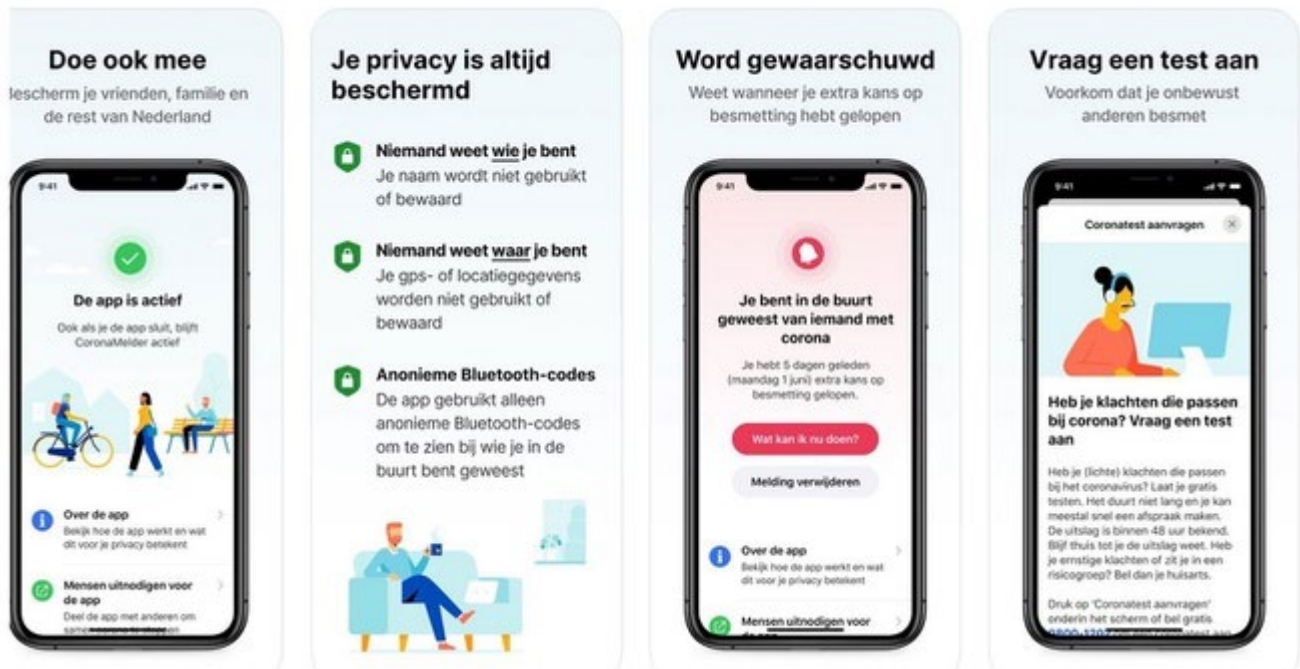
Digitale Overheid. En zo'n systeem moet voor iedereen werken, voor alle burgers, het moet volledig inclusief zijn. Dus ook mensen zonder smartphone moeten een digitaal ID kunnen gebruiken."

Het RVIG denkt dat het in de komende kabinetsperiode mogelijk moet zijn om regelgeving zo ver te krijgen dat een vID ontwikkeld kan worden. Want volgens de huidige Wet op Identificatieplicht kan een digitaal ID nog niet. Daarvoor kijkt het ook naar Duitsland, dat digitale identiteitsbewijzen onlangs wel wettelijk mogelijk heeft gemaakt en nu pilots draait met Samsung. Kortom: de mogelijkheden zijn er, de ontwikkeling hoeft niet ver weg te zijn, maar de wetgeving, digitale weerbaarheid, betrouwbaarheid en inclusie zorgen ervoor dat de ontwikkeling van een digitaal paspoort nog op zich laat wachten.

Bezwaren tegen een digitaal identiteitsbewijs

Dan zit natuurlijk ook niet iedereen te wachten op een digitaal identiteitsbewijs in een app. Er zijn verschillende bezwaren te bedenken voor zo'n app. In eerste instantie wordt het een app die veel persoonsgegevens te verwerken krijgt of een koppeling heeft met een database waar veel persoonsgegevens verwerkt worden. Dat betekent dat de beveiliging van zo'n app en de architectuur daarachter perfect moet zijn. Net als bij bijvoorbeeld digitaal stemmen, waar security-experts nog steeds grotendeels tegen zijn.

Ook op het gebied van privacy zijn er genoeg bezwaren te verzinnen tegen een digitaal identiteitsbewijs. Zo logt Itsme alle activiteit van gebruikers en doet bijvoorbeeld de app iDIN, waarmee je je kunt identificeren bij banken en verzekeraars, dat ook. Dat geeft partijen een enorm inzicht in het gedrag van gebruikers. "Als de overheid een dergelijke app zou uitgeven, of dit zou uitbesteden, dan moeten er waarborgen ingebouwd worden in wetgeving die het loggen van gebruik beperkt. Die zitten nog onvoldoende in de Wet Digitale Overheid ingebouwd", zegt Tom Demeyer, *chief technology officer* van Waag, die de visiebrief van Knops kritisch bekeek. Waag is een instelling die de sociale en culturele impact van nieuwe technologie onderzoekt. De door Demeyer genoemde wet staat nu ten grondslag aan het wel of niet ontwikkelen van een digitaal identiteitsbewijs.

De CoronaMelder-app is gebouwd volgens het Privacy By Design-principe en open source.

Dat is extra belangrijk als een digitaal identiteitsbewijs voor meer gebruikt wordt dan het inloggen op overheidswebsites. Als een digitale bronidentiteit een centrale rol gaat spelen in ons digitale leven, dan moet dat niet betekenen dat de overheid alles weet en kan analyseren over ons gedrag, digitaal en in de fysieke wereld. De visiebrief van Knops zet in op *privacy by design*, dus privacy als vertrekpunt nemen in het ontwerp, zoals dat ook gebeurd is met de CoronaMelder-app van het ministerie van Volksgezondheid. "Maar nergens staat expliciet genoemd hoe privacy by design wordt geborgd en wie er verantwoordelijk is voor het toezien daarop", stelt Demeyer.

Een ander bezwaar tegen een centrale app is dat wanneer één bedrijf de opdracht van de overheid krijgt om een paspoort-app te ontwikkelen, er risico is op *vendor-lock in*. "Vandaar dat het zo uitzonderlijk is dat Knops in Kamervragen over zijn visie op het digitale identiteitsbewijs benadrukt dat opensourceontwikkeling van de app wettelijk vastgelegd moet worden", zegt Demeyer. "Dat is echt uniek en dat sluit uit dat een partij met diepe zakken de markt kan veroveren, omdat in theorie iedereen de code kan kopiëren en zelf een app kan opzetten."

Een laatste kritiekpunt van Demeyer op de visie van Knops is gericht op de term: digitale bronidentiteit. "Ik ben bij BZK bezig met een mini-campagne om te spreken van een administratieve identiteit. Ik denk dat ze met de term bronidentiteit een te grote claim leggen. Wat ik voel als mijn bronidentiteit, zit ergens in m'n vroege puberteit en bij m'n ouders. Ver weg van de overheid. Net als dat niemand zijn BSN ziet als zijn identiteit."